

100 let královny sportu v Jihlavě a trochu historie

Jihlava koncem 19. století

Zpracoval: Miroslav Mráz

V roce 2008 oslaví v Jihlavě neuvěřitelných sto let trvání královna sportu **lehká atletika**. Z této tak dávné doby je ovšem velmi málo dochovaných zpráv, a proto se vám pokusím toto období trochu objasnit.

Teprve až po důkladném a mravenčím studiu starých dobových materiálů se podařily zjistit počátky lehké atletiky v našem městě a prokázat tvrzení ústně předávaná z generace na generaci, že tento sport se v Jihlavě provozoval dávno před I. světovou válkou.

V pozdním létě **6. září 1908** se uskutečnily první lehkooatletické závody v Jihlavě. Soutěžilo se v běhu na 300 m, vrhalo se 16ti kg břemenem, ve skoku do výšky, skoku do dálky, ve

šplhu a vzpírání činky. Známe jména vítězů, známe výkony tehdejších borců. Tito sportovní nadšenci tělocvičného spolku Sokol to ale tehdy s provozováním lehké atletiky vůbec neměli lehké.

Vezměme si ale vše po pořádku i s trochou historie.

Závody „Sokola“ Jihlavského dne 6. až 8. září 1908. Závody prosté, rozdělené cvičitelským sborem na 3 oddělení: a) odděl. vyšší, b) odděl. nižší, c) odděl. ženský odbor. Závoděno v běhu, vrhání 16 kg krychlí, ve šplhu, vzpírání, skoku vysokém a skoku dalekém.	
1. V běhu: závoděno 6. září ráno o 6. hod. nejrychlejší proběhnutí dráhy 300 m vykonal br. Hoke Jos. za 43 vteřin, (v odděl. vyšším); Škrdlund 300 m za 45 vteřin, (odděl. nižší); sestra Sedláčková 100 m za 15 vteřin.	kolon syna. s vyz raděj Lask.
2. Vrhání krychlí 16 kg: br. Hoke Václ. vrhl krychlí 5 m 51 cm, (odd. vyšší); br. Tomeš 4 m 55 cm, (odd. nižší).	
3. Šplh: br. Jos. Hoke šplhal bez přizahu 10 m, (odd. vyšší); br. Svoboda šplhal bez přizahu 7 1/2 m (odd. nižší).	za ce
4. Vzpírání činky obouruč: br. Vác. Hoke 60 kg 13krát, (odd. vyšší); br. Svoboda a br. Š 35 kg 27krát, (odd. nižší); sestra Janáčková 25 kg 22krát.	
5. Vzpírání jednoruč: br. V. Hoke 20 kg 32krát, (odd. vyšší); br. Svoboda 15 kg 37krát, (odd. nižší); sestra Svobodova 10 kg 40krát.	D
6. Skok vysoký: br. Jos. Hoke skočil 1'60 m, br. Š. skočil 1'40 m, sestra Sedláčková skočila 1'30 m.	
7. Skok daleký: br. Jos. Hoke 4'90 m, br. Škrdlund 4'20 m, sestra Sedláčková 3'30 m.	S
Celkový výsledek:	
odděl. vyšší: 1. br. Jos. Hoke celkem 134 bodů	D
2. br. Vác. Hoke „ 122 „	
3. br. Dlask „ 95 „	S
odděl. nižší: 1. br. Svoboda „ 115 „	
2. br. Š. „ 109 „	D
3. br. Tomeš „ 100 „	
ženský odb.: 1. sestra Svobodova „ 93 „	S
2. „ Sedláčková „ 78 „	
3. „ Janáčková „ 73 „	D
rozdělení cen stanoveno na den 4. října v 8 hod. več. v telocvičně.	

Výstrižek z JL ze dne 2. října 1908 informuje čtenáře o atletických závodech v Jihlavě.

S. O. Š. Jihlava. Ustavující schůze odbývaná v sobotu, dne 18. února t. r. v knihovně Besedy byla velmi četně členstvem navštívena a měla násled. pořad: Ze zprávy jednatele vidno, že byl odbor minulého roku velice činný, neboť přes to, že fotbalové mužstvo sestávalo z větší části z nováčků, podnikl v minulé sezoně 4 zápasy a sice s F. K. Třebíči dvakrát v Třebíči a jednou v Jihlavě a s S. K. Mor. Budějovicemi tamtéž a sice s celkovým score 27:13. Došlo 39 dopisů, 3 depeše a odesláno 40 dopisů a 3 depeše. Odbor čítá 31 členů činných a 14 přispívajících. Sestavena dvě fotbalová mužstva, pro něž najato hřiště na louce Družstva pro zvelebení průmyslu dřevařského dole na Heulose, jehož velice výhodná poloha slibuje zvýšení činnosti a úspěchů v letošní sezoně. Příjem odborové pokladny obnáší K 311.05, vydání K 208.41, pokladní hotovost K 102.64. Inventář v ceně K 35. Při volbách výboru zvoleni následující funkcionáři: Br. Ceslav Heinrich předsedou, Bohumil Košťálek místopředsedou, Karel Voříčka kapitánem, Karel Sedláček místopředsedou, Ladislav Novák jednatelem, který zároveň podává veškeré informace a nabídky k zápasům, Fr. V. Havelka pokladníkem, Josef Kartouz správcem nářadí, Fr. Sosna delegátem do správ. výb. „Sokola“ Ant. Svoboda a Ant. Bezděch bez funkcí. Pro příští sezonu vyjednáno několik zajímavých zápasů s okolními kluby. Dále dojde ku přihlášení odborů Ru. Českému Svazu Fotbalovému, jehož pomocí podaří se snad navázati styky s některými středo-českými a středo-moravskými kluby sportovními. Přijat návrh na změnu dresu a stanovena zelenobílá pruhovaná košile a černé spodky. Na podzim uspořádá odbor atletické závody, ku kterým dostaví se veškerí čeští sportovníci. V sobotu dne 4. března t. r. odbývá se v knihovně Besedy výborová schůze.

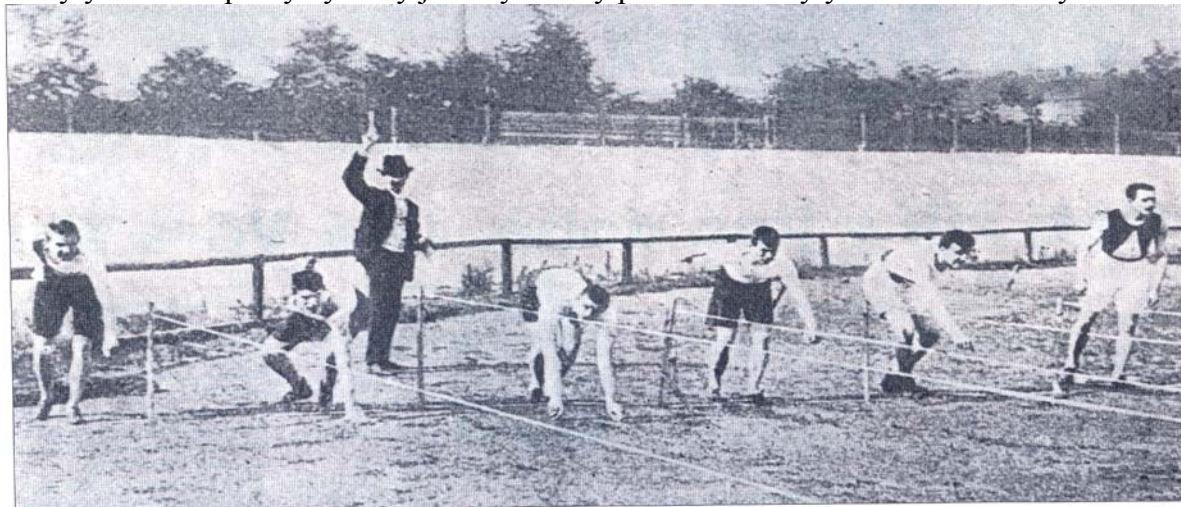
Výstrižek z JL o činnosti sportovního odboru sokolského a plánovaných atletických závodech v Jihlavě na podzim 1911 (JL březen 1911).

První zpráva o lehké atletice na území Čech, Moravy nebo Slovenska v tehdejší Rakousko-Uhersku je, věřte nebo ne, datována do roku 1846, a to z Prešova na Slovensku. Tam byly tehdy uskutečněny běhy na krátké a dlouhé tratě. Neznáme výsledky ani jména vítězů, ale pro mne je tato informace velkým překvapením, že nějaké závody proběhly už před tak bouřlivým a na politické události bohatým rokem 1848. Další záznamy o atletických závodech jsou taktéž ze Slovenska, a to z roku 1864. Odtud je potom ještě pár dalších zpráv o zakládání sportovních klubů v 80. letech 19. století. Slovensko bylo tehdy Uherskem, ale je vidět, že tam tenkrát byli o něco vpředu. A to ještě málokdo v dnešní době ví, že na I. olympijských hrách v roce 1896 byl v běhu na 100 m třetí Aloiz Szokolýi časem 12,6 vt. Slovák, narozený v Hronci, tehdy ovšem startující za Uhersko.

A jak to v té době vypadalo u nás v Čechách a na Moravě?

První zpráva o atletickém utkání je z Prahy z roku 1866, kdy se uskutečnily závody ve skoku do dálky. V roce 1867 byl na závodech opět v Praze zařazen poprvé i běh. Mezi první sportovní atletické nadšence tenkrát např. patřili bratři Malečkové, Rudlové, L. Otčenášek, A. Nikodém, A. Hoyer a další, ale také Phdr. Miroslav Tyrš a o něco později Phdr. Jiří Guth.Tyrš, který byl zakladatelem Sokola, velmi propagoval tělesnou kulturu a usiloval o to,

aby tělovýchovné hnutí navázalo na olympijskou myšlenku antické doby. V roce 1862 je tedy pod Tyršovým vedením u nás založen tělovýchovný spolek Sokol, který měl za cíl "tělesně a k poctivosti vychovávat člověka a sjednocovat lid." Sokol, to byla přízemní gymnastika, gymnastická cvičení na nářadích, prostná, lehkootletické prvky a základní tělocvik. Už za pár let byly atletické prvky vybrány jako výchovný prostředek a byly součástí sokolských cvičení.

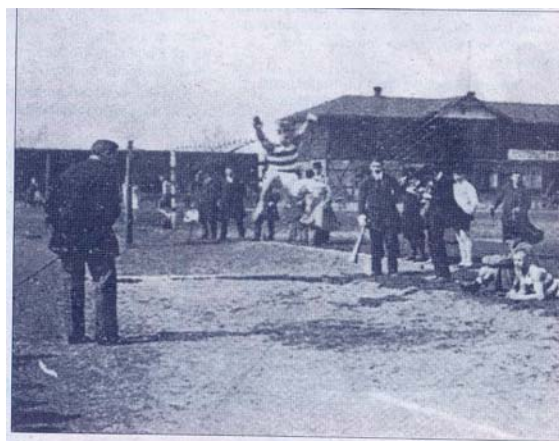

Závody na 100 y (91,44 m) nebo na 100 m se běžaly v takto upravených dráhách.

Některé atletické disciplíny byly dokonce vybrány a zařazeny do programu na všesokolském sletu roku 1887, ale vlivem velkého přílivu nových gymnastických cvičení ze zahraničí začala se atletika v Sokole omezovat. Zlepšení tohoto stavu nastalo až po roce 1900. Sokolská cvičení byla na konci 19. století velmi rozšířená po celých Čechách a samozřejmě i na Jihlavsku. Především v Brtnici, Puklicích, Lukách nad Jihlavou, Telči, Třešti či Polné. Programy těchto cvičení byly většinou stejné - jako např.: prostná, cvičení žen s kužely, cvičení na nářadí a různé. A právě toto „různé“ byla cvičení s atletickými prvky. Přesto ale nemůžeme tvrdit, že atletice v Jihlavě je třeba 120 let. To by nebylo fér. Musíme se držet toho mála zdokumentovaného, co se uchovalo.

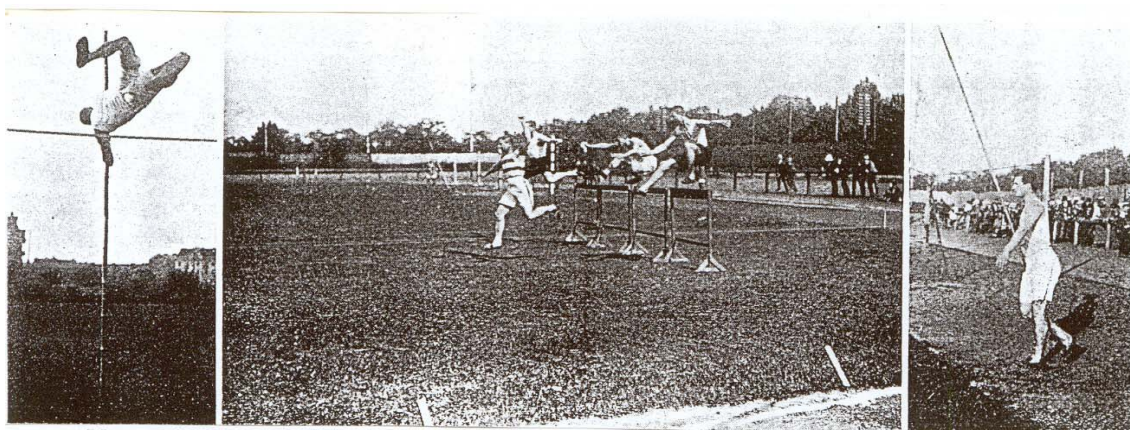

Skok do výšky nad 1,60 m byl vynikající.

Skok do dálky kolem 5 metrů byl tenkrát špičkový výkon.

Omezování atletické činnosti v Sokole donutilo mnohé výborné sokolské atlety, kteří nechtěli s tímto sportem skončit, aby odcházeli do nově se tvořících atletických klubů nebo oddílů. Ovšem je nutné konstatovat, že Sokol byl základem těchto budoucích atletů a že výchova a zdatnost, kterou prokazovali, byly i základem budoucích atletických či jiných oddílů.

V roce 1910 se skákalo o tyči, běhalo 120 y překážek a házelo oštěpem špičkovým stylem. Tímto stylem se házelo až do 20. let minulého století

Ale vraťme se do Jihlavy. Nadšení pro tělovýchovnou činnost dorazilo i sem. Ale zde to bylo trochu jiné než v ostatních městech Čech a Moravy. Jihlava byla z velké části městem s německy mluvícím obyvatelstvem. V Jihlavě se už od roku 1862 zakládaly německé tělocvičné spolky, např. Iglauer Turnverein, později Hellas, Meteor či Rapid Iglau, kde se cvičilo, pořádaly šermířské zápasy a prováděl zápas. Nejznámější z nich je asi Iglauer Turnverein, který vyvíjel podobnou činnost jako u již popsaného Sokola. Pořádal cvičení, cyklistické závody, různé výlety a taneční zábavy. Jeho činnost ještě vzrostla, když na Heulose postavil tělocvičnu. Rozvíjel aktivitu přesahující tělovýchovné hnutí. Ale o nějaké atletické aktivitě tohoto spolku a ani jiných z té doby, není zpráv. Turnverein zanikl v roce 1939 po obsazení českých zemí německou armádou. Včlenil se mezi německé tělovýchovné spolky. Abychom se dozvěděli něco o lehké atletice, na to jsme si museli počkat až do založení Sokola, který vznikl 28. února 1892. Poté už to šlo velice rychle. Roku 1893 byl založen při Sokole nový odbor Klub českých cyklistů, mimochodem velmi aktivní, v roce 1894 klub šermu, v dubnu 1895 Klub českých turistů. Nastala asi osmiletá přestávka než byl znovu založen Klub šermířů, který mezitím zanikl, a potom 14. července 1905 se zakládá přípravný sokolský odbor pro kopanou s tím, že tréninky a tréninkové hry budou provozovány na pronajatém prostoru c.k. vojenského cvičiště za dnešními Štefánikovými kasárnami.

(Pozn.: První oficiální zápas v kopané prý se hrál v Jihlavě 10.10. 1910 mezi S.O.S. Jihlava – FK Třebíč na hřišti U Severní točny. JL 14.10. 1910. Některé prameny však uvádějí, že kopanou hrály německé celky už o deset let dříve, ale nemáme důkazy)

Dalším odborem, který zahájil činnost, byl spolek pro zimní sporty (16. září 1910), což bylo lyžování a sánkování a potom v roce 1912 hokejový klub (bandy). V roce 1913 se zakládá klub tenisový.

Trénink vrhačů na závody

Vrh koulí, jak se prováděl v roce 1909

Všechny tyto odbory Sokola měly prostory k provozování své činnosti. Cyklisté, později velocipedisté, jezdili sice po špatných šotolinových silnicích, ale jezdili. Šermíři sportovali v sálech nebo tělocvičnách, turisté po silnicích nebo pěšinách, kopaná už mohla trénovat na pronajatém cvičišti, popřípadě později na Heulose. U lehkých atletů to bylo horší. Díky

pronajaté části cvičiště měli kde závodit, ale že by si například mohli zatrénovat nebo proběhnout někde na veřejném prostranství nebo louce, lese, nepřípadalo v úvahu. Běh nebo dokonce i rychlá chůze budily tenkrát veřejné pohoršení a někde bylo takové veřejné sportování pod trestem zakazováno. To platilo pro všechny sportovní nadšence v Jihlavě, ať byli jakékoliv národnosti. Většina sportujících byli mladí lidé, a pokud byli studenty, měli potíže i na školách. Sportování a sportovní činnost se vůbec nelíbila jejich profesorům a učitelům. Mladí sportovci museli často měnit svá jména, měnit účesy a dokonce i lepit vousy, aby nebyli k poznání. Byli také terčem posměchu a hrozila i jiná nebezpečí. Například cyklisté si velmi stěžovali na volně pobíhající psy, kterým se zamlouvaly komíhající se nohy na pedálech tehdejších velocipedů. Ale i přes všechny tyto těžkosti a nepříjemnosti se sportovní hnutí utěšeně rozvíjelo a různých sportovních závodů přibývalo.

Snímek z běhu na delší tratě

Start závodu na 800 m

Když pomineme zprávu z archivu jihlavského Sokola z roku 1894 o výletě na Borovince a soutěži ve skoku vysokodalekém, jsme již u zmiňovaného data 6. září 1908, jak informují Jihlavské listy ze dne 2. října 1908. Z výsledků např. víme, že závody byly rozděleny na tři kategorie. Z dnešního pohledu na kategorii mužskou A a B a kategorii ženskou. V běhu na 300 m zvítězil tenkrát bratr Josef Hoke časem 43 vt., což byl na tu dobu výborný čas, když si uvědomíme, že se běhalo kolem hřiště pro kopanou a v běhu žen na 100 m sestra Sedláčková v čase 15 vteřin. 16 kg břemenem hodil bratr Václav Hoke 5m 51 cm. Ve skoku vysokém zvítězil opět Josef Hoke výkonem 1,60 m a Sedláčková výkonem 1,30 m. Ve skoku dalekém zvítězil znovu Josef Hoke výkonem 4,90 m a Sedláčková 3,30 m. Z tohoto článku Jihlavských listů není ale jasné, kde se závody konaly. Zmínili jsme se o pronajmutí vojenského cvičiště, takže je velmi pravděpodobné, že se konaly zde. Běhalo se tam kolem vytyčeného hřiště pro kopanou, skákalo do písku nebo žíněnek a např. pozdější běhy překážkové na 120 y se běhaly napříč hřištěm pro kopanou. Díky Jihlavským listům dnes po 100 letech známe výkony a známe jména prvních atletů v Jihlavě. Byli to bratři Hokeovi Josef a Václav, Tomeš, Dlask, Škrdlant, Svoboda a jistě i další. Z žen pak pí Svobodová, Sedláčková nebo Janáčková. Byli to opravdu ti první z nejprvnějších. Tato uvedená zpráva je jako jedna z prvních řádně dochovaná a zdokumentovaná a dnešní atleti nadšenci ji mohou s klidným svědomím brát jako začátek lehké atletiky v Jihlavě. A to i přesto, že nikde není záznam o založení atletického klubu, neboť gymnastika a atletika byla před sto lety samozřejmou součástí sportovní činnosti všech sportovních tělovýchovných spolků v Jihlavě. Pokud by se snad našel ještě starší záznam o atletické a sportovní činnosti v Jihlavě, atletická veřejnost bude jen ráda. Sportovních zpráv by možná bylo i více. Ale např. v článku, uveřejněném v Jihlavských

listech o velkých atletických závodech, které se měly konat na podzim r. 1911, nevíme nic, protože JL byly v té době zkonfiskovány.

Běhy se konaly po obvodu hřiště pro kopanou.
Předávání štafety za brankou

Běh na 120 y (asi 110 m) překážek na
přelomu 19. a 20. století

Sportovní život ale v Jihlavě pokračoval dál. Roku 1910 se vymežil ze Sokola jihlavského Sportovní odbor sokolský (S.O.S). Ten měl pod sebou nejprve spolek kopané a poté spolek atletický, spolek pro zimní sporty a spolek házené. Tento S.O.S. se za rok a něco, 20. dubna 1912 změnil a přejmenoval na I. SK Jihlava jak informují JL téhož roku. SK Jihlava už měl v té době fotbalové mužstvo a prozatím si pronajímal pozemek pro fotbalové hřiště na louce Družstva pro zvelebení průmyslu dřevařského na Heulose, jehož velice výhodná poloha, jak se píše, slibuje zvýšení činnosti a úspěchů sportovních v budoucnu. V témže roce 1912 zahajuje činnost spolek hokejový (ovšem bandy) při SK Jihlava, který taktéž připravuje v zimních měsících kluziště na Heulose a konečně v roce 1913 se ustavuje spolek tenisový rovněž při SK Jihlava. V té době SK Jihlava pořádala náborů mladých adeptů sportu pro kopanou, atletiku, hokej, házenou, lyžování a tenis.

Jeden z prvních závodů žen na 100 y na začátku 20. století

Tato tak nadšeně se rozvíjející sportovní aktivita pokračovala až do roku 1914, do začátku I. světové války. Sportovní špičky naší i jihlavské atletiky, fotbalu, házené atd. musely až na malé výjimky obléci uniformy a narukovat. Veškerá větší sportovní činnost ustala na téměř šest let. Ale byl tu ještě jiný zdroj, ze kterého sport, jmenovitě atletika nebo kopaná, bral další sílu. Byla to mládež, která na vojnu nemusela. Jejich čutaná hadrákem na různých plázcích, různě mezi sebou organizované atletické závody, kde odměnou byl třeba kus magnetu,

dřevěná káča a nebo velmi ceněná tři vajíčka jako hlavní cena. To právě oni pokračovali ve sportovní činnosti svých předchůdců, ve kterých viděli svůj vzor a příklad a kteří mezitím bojovali za císaře pána. Po válce, která skončila v roce 1918, trvalo ještě nějaký čas, než se sportovní hnutí vzpamatovalo. Ale až na začátku 20. let 20. století se znovu objevují zprávy o sportovní a tedy i atletické činnosti v Jihlavě. Tato doba, doba velikých nadějí, byla již popsána jinými autory. Já jsem chtěl jenom přispět k objasnění těch úplně prvních začátků sportovní činnosti v Jihlavě a atletiky zvláště při jejím stoletém vývoči.

tor: Hubert Konečný, statkář atd.
S. K. Jihlava konal v minulých dnech svoji II. řádnou valnou hromadu v besední knihovně za účasti 30 členů a členek. Zpráva jednatele: Během roku přistoupilo 85 členů, vystoupilo 23 členů, takže se počet čítající dnes 72 členů, téměř zdvojnásobil. Správnímu výboru došlo 22 dopisů, odesláno 32 dopisů, tiskopisů došlo 10. Dne 7. května konala se mimořádná valná hromada, kde upraveny příspěvky členů na 40 hal. pro přispívající a 60 hal. pro činné. Členové činní mohou být činní ve všech odborech. Schůzí konáno: jedna členská a 14 výborových. Klub má nyní násl. odbory: fotbalový, tenisový, házená, lehkooatletický a odbor pro zimní sporty. Odebírány „Sport a Hry“. Zpráva pokladní a účetní: Vydačné jmění koncem roku 1913 obnáší K 258.49; fond pro zakoupení vlastního hřiště K 125.13. Inventář v ceně K 192.—. Celkový pokladní obrát ca. K 4000. Zpráva náčelní: Fotbalový odbor čítal 3 mužstva; stabilně již hrála reserva a postavena nadějná juniorka. Trainingů celkem 62, zapsáno průměrně 22 hráčů, návštěva povinných trainingů průměrně 10 hráčů, celkem 668 návštěv. — I. mužstvo sehralo 22 zápasů, se scorem 81:52; z toho 13 vítězných, 7 prohraných, 2 nerozhodné. Reserva sehra-

la 9 zápasů se scorem 47:40; z toho 5 vítězných a 4 prohrané. Juniorka se hrála 6 zápasů se scorem 22:19; z toho 3 vítězných a 3 prohrané. Všechna mužstva sehrála 37 zápasů, z toho 22 vítězných, 13 prohraných, 2 nerozhodné s celkovým počtem branek 150:111. Zápasů prvního mužstva zúčastnilo se celkem 29 hráčů, celá většina o mužstevních a neustálých změnách v sestavě a taktice, které byly celkové formě mužstva jen na závací. V lehkooatletickém odboru cvičen běh, vrh koulí, míčopem, diskem, dále skok daleký, vysoký a o tyči. Tenis hráli několika členy klubu většinou pro zábavu, jedině zde dostatečně vyspělých tenistů pro závody není. Ženský odbor „házená“ cvičil celkem 17krát, průměrně zapojeno 14 cvičenců, cvičilo 10 cvičenek, celkem 166 návštěv. Uštěchlý tento sport pro dospívající dívky započal kotěný v klubu a bylo by záhodno, aby se uplatil i v okolí, aby tak navrátil jako ve fotballe mohly se měřit síly v zápasích. Hockey na ledě cvičen a sice 1. a 2. bandy, avšak k zápasům bránského rodu ještě nedošlo. Dnes můžeme si klidně říci, že v našem klubu máme najiti cvičení každý od nejmladšího do nejstaršího bez rozdílu pohlaví a to nejrozumnějším způsobem. Mladí — tudíž prodáv — nalézají zde fotbale, atletiku, hockey, tenis, házenou, bruslení, starší — vždy mírní — tenis, bruslení, a již i samotný pobyt na romanticky položeném břehu letního času působí osvěžujícím dojmem, neb možno zde spatřiti po celé dny, zvláště pak večer a v neděli celé legie bojajících o zachrazení zdraví, osvěžením pobyt v měste mnohdy valně pohmožděného. — Ostatní zprávy příště.

Výňatek z JL ze dne 13. března 1914, který informuje své čtenáře o hodnocení roku 1913 u v klubu SK Jihlava.

Autorem této malé publikace je bývalý jihlavský atlet Miroslav Mráz, který reprezentoval Jihlavu v bězích na 100, 200 a 400 m v letech 1968 – 1975.

Uvedené fotografie z lehkooatletických závodů před 100 lety nejsou z Jihlavy. Mnoho jihlavských sportovních dokumentů se ztratilo během okupace a pak ještě po roce 1948. Tyto snímky jsou z jiných míst v Čechách a na Moravě, ale prakticky to vypadalo všude stejně. Závody se odbývaly buď na vojenských cvičištích c.k. vojenských posádek nebo na pískových, škvárových hřištích či loukách. Snímky slouží spíše jako ilustrační foto.